

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБУВАННЯ ДІТЕЙ У ДИТЯЧИХ БУДИНКАХ ЗАКАРПАТТЯ (1901-1919)

Діяльність дитячих будинків у Закарпатті має тривалу історію. Хронологічні рамки нашого дослідження стосуються початку ХХ століття, коли на державному рівні розпочалося унормування їх діяльності (Закон VIII «Про державні дитячі притулки» (1901 р.) [1], Закон XXI «Про дітей, які досягли 7-річного віку та потребують державної допомоги» (1901 р.) [2]). Серед закарпатських науковців питання організації життєдіяльності інтернатних закладів вивчалося Б. Качуром, А. Машкаринець-Бутко, П. Стрічком, М. Талапканичем, В. Химинцем. Разом з тим, слід зазначити, що їхні дослідження переважно інертпретують розвиток закладів інтернатного типу періоду після 1945 р., коли Закарпаття ввійшло до складу Української Радянської Соціалістичної республіки. Проведений аналіз історико-педагогічної літератури, наукових праць дозволяє зробити висновок про те, що на сьогодні в педагогічній науці недостатньо повно розкрито генезу становлення та розвитку закладів інтернатного типу в Закарпатті періоду його перебування в складі інших європейських держав, а саме до 1945 р.

Нагадаємо, що до 1919 року закарпатські землі входили до складу австро-угорської монархії й підпорядковувалися Будапешту не тільки територіально, але й на законодавчому рівні. Так, спеціальним Законом V «Про забезпечення регіональних управлінь додатковими коштами для утримання сирітських та опікунських установ» (1901. évi V. Törvénycikk a vármegyék közigazgatási, árva- és gyámhatósági kiadásainak fedezésére szükséges 313.229 korona póthitel tárgyában) [3] жупним урядам (тут: *жу́па* – адміністративна одиниця Австро-Угорщини. Закарпаття складалося з чотирьох жуп: Ужанської, Бережської, Угочанської та Мараморошської – Ч.М.) були виділені додаткові кошти для будівництва нових будинків для дітей-сиріт і для безпритульних дітей. У період входження Закарпаття до складу Австро-Угорщини діяли Ужгородська школа-інтернат глухонімих, Виноградівський будинок для розумово відсталих дітей, Мукачівський дитячий притулок.

Зокрема, Мукачівський дитячий притулок був одним із 16 регіональних дитячих будинків Австро-Угорщини, що мав статус державного [4, с. 157-159]. Центральний державний дитячий притулок знаходився в Будапешті, якому й підпорядковувалися регіональні дитбудинки. Щодо архітектурних вимог, то регіональні дитячі будинки склалися, як правило, з одноповерхової головної будівлі та двох менших павільйонів. Один з них був призначений для хворих дітей, а в іншому – розташовувалося помешкання для керівника закладу. У головній будівлі в цокольному приміщенні розташовувалися всі необхідні установи, що були задіяні в процесі надання соціального захисту дітям, у підвальному – кухня та інші господарські приміщення (пральня, гардеробна тощо). На першому поверсі повинні бути спеціально облаштовані для дітей кімнати-спальні, ігрові, а також ванні кімнати. Для хворих дітей необхідно було влаштувати маніпуляційну кімнату, а також операційний зал.

Діяльність державного дитячого притулку здійснювалася за трьома напрямками: 1) соціальний захист та супровід дітей, які постійно проживають у дитячому притулку; 2) медичне забезпечення дітей, що потрапили до дитячого притулку, або хворих дітей з прилеглих міст і сіл; 3) тимчасовий притулок для дітей, які потребують усиновлення або передачі під опіку в прийомну сім'ю.

Щодо постійного або тимчасового проживання дітей у дитячому притулку, то на постійне місце проживання приймалися діти тільки після прийняття відповідного рішення управління соціальної опіки або опікунської ради. Тимчасове проживання дітей забезпечувалося у випадку, якщо є загроза життю й здоров'ю дитини, або ж якщо прийняття кінцевого рішення органами опіки є тривалим. У такому разі серед осіб, які мають право на прийняття рішення щодо тимчасового влаштування дитини до дитячого притулку, – окружний суддя, міський голова. У виняткових випадках – головний лікар, якщо дитину принесли до дитячого притулку скоріше, аніж про це були повідомлені відповідні піклувальні органи.

У дитячому притулку постійно могли проживати тільки ті діти, які офіційно були визнані дітьми-сиротами або покинутими дітьми. Звичайно, були випадки, коли приймалися діти, які не мали такого статусу, але їх перебування в такому закладі державою не оплачувалося. У переважній більшості це здійснювалося за кошти меценатів або благодійних організацій, як-от: Перша Ліга Захисту Дитинства. Також допускалося прийняття до державних дитячих притулків дітей із закордону. Фінансування перебування таких дітей і кошти на їх перевезення забезпечувалося країнами, громадянами яких були ці діти.

Таким чином, питання соціальної опіки над дітьми є надзвичайно важливим у історичному контексті, адже дає змогу об'єктивно оцінити особливості історико-педагогічного процесу.

Список використаних джерел

1. 1901. évi VIII. Törvénycikk az állami gyermekmenhelyekről [VIII. Law on public child care facilities] (h.p.). – Retrieved from: <https://1000ev.hu/index.php?a=3¶m=6822>
2. 1901. évi XXI. Törvénycikk a közsegélyre szoruló 7 éven felüli gyermekek gondozásáról [XXI. Law care for children older than 7 years in need of public assistance] (h.p.). – Retrieved from: <https://1000ev.hu/index.php?a=3¶m=6835>
3. 1901. évi V. Törvénycikk a vármegyék közigazgatási, árva- és gyámhatósági kiadásainak fedezésére szükséges 313. 229 korona póthitel tárgyában [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://1000ev.hu/index.php?a=3¶m=6819/>
4. Révai Nagy lexikona. Az ismeretek enciklopédiája. IX kötet. – Budapest, Révai testvérek irodalmi intézet részvénytársaság, 1913. – 1116 old. – old. 157-159. – Gyermekvédelem.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>